

MENGEJMAREN

IN DE SINT-ALDEGONDEKERK TE ZWEVEZELE

De huidige Sint-Aldegondekerk te Zwevezele bestaat uit drie koren, een niet-uitspringend transept met achzijdige middentoren en een vijfbeukig schip. Een gedeelte van het schip moest gesloopt worden teneinde de straat, die westwaarts van de kerk loopt, te kunnen verbreden. Besloten werd met de onteigeningsvergoeding de vijf beuken totaal af te breken en te vervangen door een nieuw overzichtelijk schip; terzelfdertijd zouden de vier zware vieringspijlers de plaats ruimen voor vier lichte steunen in beton. De sloping begon in de maand oktober 1964. Bij die gelegenheid werd door dr. Luc Devliegher, in het kader van het provinciaal inventariswerk, en met medewerking van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en het Gemeentebestuur, een klein onderzoek van de ondergrond ingesteld. De resultaten waren meer dan bevredigend. Van een eerste (?) romaanse kerk kon het volledig grondplan opgetekend worden; het bestond uit een eenbeukig schip met half-rond gesloten koor, in het geheel een 24 m lang. Waarschijnlijk in de 12de eeuw werden zijbeuken, een dwarsschip, twee halfronde zijkoren en een groot hoofdkoor bijgebouwd. In de gotische periode werden de zijbeuken opnieuw verbreed; er kwam eveneens een nieuwe koorpartij tot stand die in de Barok nog verbouwingen kende. Omstreeks 1890 werden aan het gebouw een vierde en een vijfde zijbeuk toegevoegd.

B.

DE AREND IN VLAANDEREN

Op de vraag in Biekorf 1964, 64.

De arend komt nu nog voor in onze streken, o.m. de zeearend. Natuurlijk niet veelvuldig, maar er zijn er nog. Een paar jaar geleden werd bvb. een visarend neergeschoten te Tielt.

In het Kon. Besluit van 15 sept. 1964 (Belg. Staatsblad van 18 sept. 1964) staat de arend dan ook opgegeven onder de vogels waarvan het bezit van opgevulde exemplaren moet aangegeven worden tegen 19 december 1964. Volgens dezelfde wettelijke beschikkingen mogen dan ook de arenden en een 40-tal andere vogelsoorten niet meer gevangen, gedood of in bezit gehouden worden.

L. V. A.

WACKERBOUT

Een plaatsnaam tussen Wenduine en Oostende.

De naam Wackerbout wordt door R.V. gelezen op een zeekaart van Waghenaer uit 1584. (Biekorf 1964, 320). Ook in latere zeeboeken komt die « plaatsnaam » voor, somtijds gespeld *Wackerhout*.

In De Vyerighe Colom, uitgegeven te Amsterdam in 1645,

Te Boek, 2e deel, blz. 16 vind ik een profiel van de Vlaamse kust van Wenduine tot Nieuwpoort. De opvolging van de landmerken is : « Wenduine, Wackerbout, Oostende, S. Gatelin (= S. Caterine) Middelkercke, Lombaertzyde, Nieuwpoort ».

Hetzelfde zeeboek geeft blz. 12 de volgende beschrijving van « de Cust van Vlaenderen, van Wenduynen tot door de Hoofden by Tresport... :

Tusschen Wenduynen en Blanckenbergh staet noch een toorenken geheeten Jan Davids toorenken.

Oostende leyt een myle weegs bewesten Wackerbout.

Een half mijl bewesten Oostende eyndt S. Cathelijne. Een mijl daer bewesten Middelkercken een dicke plompachtighe hooge tooren.

Van Middelkercke tot Nieuwpoort ist anderhalf mijl, daer is een plompen toren met een scherp toorenken.

Een weynigh beoosten Nieuwpoort leyt onse Lieve Vrouwe van Lombardijen een hooghe plompe toren.

Van Nieuwpoort tot Broers ist twee mijlen, van Broers tot Duynkercken drie mijlen.

De Soutkoten is een mijl beoosten Duynkercken ».

Het Grote Zeeboek van Claas Janz. Voogt (Le Nouveau et Grant Illuminant Flambeau de la Mer, Amsterdam 1695) geeft in het Tweede Deel blz. 15 een profiel « Knock - Heys - Liswegen - Blanckenbourg - Wenduynen - Wackerhout - Oostende ». De naam Wackerhout komt niet terug in de beschrijvende tekst. Doch in hetzelfde Tweede Deel vind ik vooraan, tussen de « Vertooningen en Opdoeningen der Zeekusten » een profiel van Claes de Vries, landmeter, met de landmerken : « Knok - Heys - Liswegen - Blanckenberg - Wackerhout - Oostende ». In dit laatste profiel is de naam Wenduine weggefallen.

Daarmede is echter de plaats Wackerbout, alias Wackerhout, nog niet geïdentificeerd. Komt de naam in territoriale documenten voor? Tot nu toe is hij alleen gevonden in zeeboeken. Men moge hier ook opmerken dat De Flou de zeeboeken in de bouwstoffen voor zijn Topon. Woordenboek niet heeft opgenomen. Ten onrechte. De zeeboeken bieden in de beschrijving en de profielen van ons kustgebied heel wat plaatsnamen die het situeren en onderzoeken waard zijn.

E. N.

GEVAARLIJKE VISSERSVROUWEN VAN OOSTENDE 1872

In juni 1872 werd Mgr. Faict, bisschop van Brugge, ervan op de hoogte gebracht dat de Italiaanse prinses Margaretha, in gezelschap van de Belgische koninklijke familie naar Oostende zou komen. Margaretha van Savooie was de dochter van de hertog van Genua en nicht van koning Victor-Emmanuel die in 1870 in de kerkelijke ban werd geslagen wegens zijn houding in de Frans-Duitse oorlog

en de regeling van de Romeinse kwestie. Hoe mooi, intelligent en vrijgevig Margaretha ook was, zij behoorde in 1872 tot de familie van de aartsvijand van Pius IX, de gevangene van het Vatikaan.

Mgr. Faict schreef dan ook naar Jules Malou, minister van financiën (B.A.B. Acta ; brief van 27 juni 1872) om hem mede te delen dat de Oostendse geestelijkheid orders had gekregen de prinses in het kerkgebouw te ontvangen, maar dat alle bijzondere eerbetuigingen moesten achterwege blijven. Dit zou gevaarlijk kunnen worden want : « Si tolérante que soit la population d'Ostende en général, je n'oserais répondre de l'attitude des poissardes, en présence d'un trop grand étalage religieux ou autre, mais religieux surtout. J'espère même, pour le bonheur du Pays, que Notre chère Famille Royale trouvera, dans sa sagesse, le moyen d'honorer le visiteuse le moins ostensiblement possible ».

J. G.

EEN BOOMGAARD « OOIEVAARTNEST » TE WERVIK

Aansluitend bij Biekorf 1964, 134 ; 222 ; 317.

Bij de genoemde plaatsen mogen nog vermeld worden : een « Meers gestaan en gelegen te Wervik, palende oost de beek die loopt achter het voornoemd Gasthuis, zuid het Geesthuis van Wervik, west het land van het voornoemd Gasthuis, en noord de boomgaard genaamd « het hovaersnest ». (Hospitaal Cart. 72 = 1616).

In het « Bouck van Contributie 1658-1659 » van Wervik is een « Hovaerstrate » (Ovaerstrate) vermeld. Zo lees ik bij P. Gallant (Toponomie van Wervik, 1963).

Ook Beselare kende de Ooievaar als herbergnaam : « vercoopinghe desen tweeden july XVIIhondert synde den gestelden en geboden overslag ten huuse ende herberghe genaempt den hovare ». Deze herberg heeft bestaan tot in 1914.

J. MAES

DAGBOEK, SCHETSEN EN RELIQUA VAN WARDEN OOM

Om gespaard te zijn van pest, hongersnood en oorlogen : dat was een van de onzevaders in de lange litanie van ons avondgebed. Pest dat was de cholera « van de jaren zestig », zei moeder. En hongersnood dat waren de vreeslijke jaren veertig, ze wist dat van haar ouders en vooral van nonkel Louis. En oorlogen, dat was Napoleon. Kinders, leest en bidt dat hij nooit meer werkeert...

Oorlog was, in 1914, zelfs voor de meer-dan-tachtigers, een onbekende. Gedurende een eeuw had het land geen vreemde soldaten meer gezien. Een eeuw van vrede die éinig is in onze geschiedenis. Veldslagen en vaderlandse bloedbaden met zwaard en slagbijl kende men uit Conscience, en die 't Panorama van Waterloo gezien had die mocht er op de prochie van vertellen, hij wist wat oorlog was.

De militaire overrompeling van 1914 vond hier dan ook een

door de vrede verwende bevolking die, vooral op het platteland, de Keizer voor een gesel Gods en zijn soldaten voor een uitbroed van de hel aanzag. En zo kreeg Vlaanderen zijn vliegende en schuwe maandagen, waarmede Warden Oom zijn Dagboek 1914-1918 inzet.

De keurige, geïllustreerde uitgave *Nalatenschap*, samengesteld door een neef en naamdrager van Edward Vermeulen en ingeleid door André Demedts, brengt een reeks belangrijke fragmenten (blz. 9-96) uit dit Dagboek. Notities uit een tijd van katastrofe, waarin de auteur met heel zijn temperament zichzelf blijft, principieel en strijdbaar voor zijn overtuiging tot het uiterste toe. Is zijn volk in nood, dan bereikt Warden Oom, zoals in Trimards en in Zwarte Pokken, het hoogste van zijn kunnen.

De tweede helft van de bundel brengt dan een aantal kortere stukken over landelijk leven en boerenleven: de sfeer van de vrede, en zijn kleine en grote huiselijke konflikten, die in dankbaar contrast staat met de tranen en het bloed van de wereldoorlog.

— EDWARD VERMEULEN. *Nalatenschap*. Roeselare, Roeland, 1964. In-8. 194 blz.; illustr. Prijs: 105 F (gebonden 130 F).

TOVERESSERONDEN IN BEELD

Over heksenringen of ringen in de weide, voortgebracht door een zwam (*Marasmius Oreades*), werd vroeger hier in Biekorf (1961, 27, 61) een en ander medegedeeld, namelijk over de voorkeur van die « toveresseronden » voor het poldergebied (Adinkerke, Klemskerke, Vrouwepolder).

Belangstellenden in dit onderwerp kunnen heksenringen (rondsorcière) in beeld zien in het werk van J. Massart, *Pour la protection de la nature en Belgique*, p. 90; Brussel 1912. De foto is gedateerd: *september 1909*. En uit de tekst van een ander werk van Massart (*Esquisse de la géographie botanique de la Belgique*, p. 84, 188; Brussel 1910) blijkt dat de genoemde foto werd opgenomen te Adinkerke.

C. B.

RODE HOND VAN DAMME

Op de vraag in Biekorf 1964, 288.

De hond van Damme is een rode en niet een zwarte hond in de oude heraldiek. Cornelis Gailliard, de wapenheraut van Keizer Karel, heeft dit wapen beschreven in 1557 in zijn bekend werk *Le blason d'armes* (hs. nr. 5820 van de Kon. Bibliotheek te Brussel; ed. Jean van Malderghem 1866). De tekst van Gailliard luidt:

« (Dam) de gueulle, à la fesse d'argent, sargé de ung lièvrier courant de gueulle, colonné (colleté) d'or », (de Ghellinck Vaernewyck, *Sceaux et armoiries de la Flandre*, p. 122).

Dit is wel — in 1557 en vroeger — de « lopende hond van keel » of rode hond waarnaar gevraagd wordt.

BARON A. B.